

ระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษา: กลุ่มทรัพยากร

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 30 มิถุนายน 64
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 10 กันยายน 2564
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 23 กันยายน 2564

ดร.สุมินทร เป้าธรรม^{1*}

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี

คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร

อัยรฎา ลัพโส² สุดารัตน์ ไชยโสตร์³ เสาวณี ภิรมย์จิตร⁴ และสุภัทรา กาญจนุตระ⁵

นักศึกษาสาขาวิชาการบัญชี

คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มทรัพยากร ประจำปี 2563 โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 56 บริษัท โดยใช้กระดานทำการแบบตรวจรายการเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากรายงานประจำปีและรายงานเพื่อความยั่งยืนประจำปี 2562 กำหนดหัวข้อการประเมินตามเกณฑ์และคู่มือการเข้าร่วมการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียน โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกเป็น 19 หมวด การวัดระดับการเปิดเผยข้อมูลเลือกใช้ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR Disclosure index) อยู่ในรูปอัตราส่วนของคะแนนรวมที่แต่ละบริษัทได้รับจริงกับคะแนนรวมสูงสุดที่คาดว่าจะได้รับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า บริษัทในกลุ่มทรัพยากร 56 บริษัท ส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับสูงอยู่ในช่วงร้อยละ (0.68 - 1.00) จำนวน 27 บริษัท มีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับปานกลางอยู่ในช่วงร้อยละ (0.34 - 0.67) จำนวน 28 บริษัท และมีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับต่ำอยู่ในช่วงร้อยละ (0 - 0.33) จำนวน 1 บริษัท โดยบริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลด้านเศรษฐกิจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาคือด้านสังคมคิดเป็นร้อยละ 63 และด้านสิ่งแวดล้อมคิดเป็นร้อยละ 47 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
กลุ่มทรัพยากร

* ผู้ประสานงานหลัก: sumintorn.ba@rmuti.ac.th, sumintorn@hotmail.com

The Level of Social Responsibility Disclosure for Thai Listed Companies Case Study: Resource Group

Received: June 30, 2021

Revised: September 10, 2021

Accepted: September 23, 2021

Dr. Sumintorn Baotham^{1*}

Assistant Professor of Accounting Department

Faculty of Industry and Technology,

Rajamanagala University of Technology Isan, Sakon-Nakhon Campus

*Airada Suppasot*², *Sudarat Chaivasot*³, *Sauwanee Piromjit*⁴, and *Supatra Kanyabut*⁵

Bachelor of Accountancy Faculty of Industry and Technology,

Rajamanagala University of Technology Isan, Sakon-Nakhon Campus

Abstract

The purpose of this research was to study the level of social responsibility disclosure of the resource group of Thai listed companies in 2019. The study's sample consisted of 56 companies. A checklist paper was used as a tool to collect data from the 2019 annual reports and the sustainability reports. The paper identified the evaluation topics in accordance with the sustainability of listed companies. The topics were divided into 3 dimensions, i.e. economy, environment, and social, classified by 19 categories. As for the evaluation of information disclosure, the CSRD index was selected and presented as the ratio of the total score of each company with the expected highest score. Data were analyzed by using descriptive statistics which included frequency and percentage.

The result found that most or 27 companies of 56 resource companies disclosed their information at the high level (the range is 0.68–1.00), while 28 companies disclosed their information at the medium level, (the range is 0.34-0.67), and the other 1 company disclosed the information at the low level (the range is 0.00-0.33). Most disclosed is economic information at 71%; secondary is social information at 63%; and lastly environment information is disclosed at 47%.

Keywords: social responsibility disclosure, Thai listed companies, resource group

* Corresponding Author: sumintorn.ba@muti.ac.th, sumintorn@hotmail.com

บทนำ

ปัจจุบัน ประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ธุรกิจเติบโตได้อย่างยั่งยืน การที่ธุรกิจมีเป้าหมายที่มุ่งแสวงหาผลกำไรเพียงอย่างเดียว โดยปราศจากความรับผิดชอบต่อสังคม อาจไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ลงทุน เนื่องจากผู้ลงทุนได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลขทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่นักลงทุนมีความสนใจในข้อมูลสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (สภาวิชาชีพบัญชี, 2555) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนฯ เปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) รวมถึงส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนฯ เปิดเผยข้อมูลรายงานเพื่อความยั่งยืนในรายงานประจำปี(แบบ 56-2) ตลอดจนส่งเสริมให้มีการจัดทำรายงานเพื่อความยั่งยืน หรือรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ หรือรายงานการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสื่อสารข้อมูลไปยังนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียให้ได้ทราบถึงการดำเนินงานดังกล่าวของกิจการ (ปทุมพร หิรัญสาลี, 2557) โดยที่การรายงานเพื่อความยั่งยืน จัดได้ว่าเป็นส่วนงานหนึ่งในการกำกับดูแลกิจการที่ดี อีกทั้งยังส่งผลทางอ้อมให้เกิดความพึงพอใจแก่นักลงทุนด้วย (สิรินทร์ ศรีมงคลพิทักษ์และมนวิภา ผดุงสิทธิ์, 2555)

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มทรัพยากร ครอบคลุมถึงธุรกิจพลังงาน และสาธารณูปโภค และธุรกิจเหมืองแร่ เป็นธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมสูงมาก เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการสกัด ขุด เจาะ ทำลาย หรือนำมาเปลี่ยนสภาพให้เป็นพลังงาน หรือแร่ธาตุสำคัญและมักส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติอื่นด้วย เช่น ธุรกิจเหมืองแร่ เพราะแร่มักอยู่ในป่า ทะเล ดิน และหิน ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่กว้างการขุดแร่จึงมีบริเวณกว้างตามไปด้วย ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันมีเพิ่มขึ้น จึงทำให้มีการขุดใช้แร่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ กระบวนการผลิตที่ไม่ถูกวิธีของธุรกิจทรัพยากรยังอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อพื้นที่สิ่งแวดล้อม และชุมชนใกล้เคียง โดยเฉพาะของเสียที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ ที่มักสร้างความวิตกกังวลให้กับชุมชนในพื้นที่ เพราะมีผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม (อนันตชัย ยूरประดม, 2559) นั้นย่อมสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินธุรกิจทรัพยากรในแทบทุกขั้นตอนนั้นมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบในประเด็นต่าง ๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ธุรกิจทรัพยากร จึงควรหาแนวทางในการลดผลกระทบ/บรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

สำนักงาน ก.ล.ต. ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาตลาดทุนให้เป็นตลาดทุนอย่างยั่งยืนตามกรอบแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายให้ตลาดทุนไทยเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของทุกภาคส่วนและเป็นไปตาม Sustainable Development Goals ทั้งนี้ จากรายงาน Global Risks Report ปี 2020 ยกให้ประเด็นด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นความเสี่ยงมากที่สุด โดยเรื่องที่เกิดขึ้น 5 อันดับแรกเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อมทั้งหมด และประเด็นที่มีผลกระทบสูง เป็นด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม 7 ใน 10

อันดับแรก (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2564) และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี และพบว่าการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี ไม่เพียงพอต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (สันนุติ เสงารัตน์, 2560; วิริยา จงรัชชัตย์, 2559)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งที่มีการเปิดเผยไว้ในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1) และรายงานเพื่อความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียน กลุ่มทรัพยากร เพื่อยืนยันข้อมูลเชิงประจักษ์ของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียน และข้อสนเทศที่ได้จากงานวิจัยนี้ เป็นแนวทางให้หน่วยงานกำกับดูแล กำหนดแนวปฏิบัติให้บริษัทจดทะเบียนฯ ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินธุรกิจเพื่อความยั่งยืน ด้วยการสื่อสารข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนฯ ต่อผู้มีส่วนได้เสียสาธารณะทุกฝ่าย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงระดับการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษาในกลุ่มทรัพยากร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพชรพร เทพาคำ (2563) ได้ทำการศึกษาปริมาณและเนื้อหาการเปลี่ยนแปลงการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่มีความโดดเด่นด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล ระหว่างปี พ.ศ. 2559 ถึงปี พ.ศ. 2561 โดยพบว่าทั้ง 3 ปีมีการเปิดเผยเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด และทั้ง 3 ปีมีการเปิดเผยหลักการเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชนน้อยที่สุด เมื่อจำแนกการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมตามอุตสาหกรรม พบว่าปี พ.ศ. 2559 กลุ่มธุรกิจการเงินมีการเปิดเผยข้อมูลเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับหลักการเรื่องการพัฒนาชุมชนหรือสังคม ปี พ.ศ. 2560 กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างมีการเปิดเผยข้อมูลเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับหลักการเรื่องการพัฒนาชุมชนหรือสังคม และปี พ.ศ. 2561 กลุ่มทรัพยากร มีการเปิดเผยข้อมูลเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับหลักการเรื่องการศึกษาสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนฯ กลุ่มทรัพยากรเริ่มให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมโดยเฉพาะเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม

ส่วน นิตยา โยธาจันทร์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนกับผลการดำเนินงานของบริษัทในกลุ่ม ESG100 พบว่าบริษัทในกลุ่ม ESG100 มีระดับการเปิดเผย

ข้อมูลรายงานความยั่งยืนอยู่ในระดับต่ำ แต่มีแนวโน้มเปิดเผยเพิ่มมากขึ้น และเมื่อวิเคราะห์ตามมิติความยั่งยืน 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พบว่าการเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่าบริษัท ยังคงให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางสังคมน้อย สอดคล้องกับ สิรินาฏ นาคเลิศ และมันชัย สุทธิพันธุ์ (2559) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการต่อการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าหัวข้อที่มีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด คือ ค่าใช้จ่าย และการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ พ.ศ. 2554-2556 ทั้งนี้ ปริมาณการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และวิริยา จงรักษ์สัตย์ (2559) ศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 Index พบว่า บริษัทในกลุ่ม SET 100 Index ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 28) มีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับมากกว่าร้อยละ 70 และร้อยละ 13 มีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับร้อยละ 91-100 ถ้าจำแนกการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวม 7 หัวข้อหลักตาม ISO 26000 พบว่า บริษัททั้งหมดในกลุ่ม SET 100 Index เปิดเผยข้อมูลครบทุกประเด็นในหัวข้อธรรมาภิบาล เนื่องจากสำนักงาน ก.ล.ต. มีข้อกำหนดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนมีการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่ดี ในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1) ส่วนหัวข้อที่มีการเปิดเผยน้อยที่สุด คือหัวข้อด้านสิ่งแวดล้อม อาจเป็นไปได้ว่าบริษัทในกลุ่ม SET 100 Index จำนวนเกือบครึ่งหนึ่งอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน และกลุ่มธุรกิจพัฒนาสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีการดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าอุตสาหกรรมกลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่าบริษัทส่วนใหญ่ในกลุ่ม SET 100 Index (ร้อยละ 79) ยังไม่มีการจัดทำรายงานแห่งความยั่งยืน โดยบริษัทที่มีการจัดทำรายงานแห่งความยั่งยืนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มทรัพยากร สอดคล้องกับ สันนุติ เสลารัตน์ (2560) ได้ทำการศึกษาการเปิดเผยข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปีของบริษัทในกลุ่มทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ พบว่ารายงานประจำปีไม่ใช่เครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ข้อมูลที่เปิดเผยไม่เพียงพอต่อกลไกความรับผิดชอบต่อสังคม แหล่งข้อมูลอื่น เช่น รายงานพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ข้อมูลที่จำเป็นมากกว่า

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการเปิดเผยข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี และพบว่าการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี ไม่เพียงพอต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น สำหรับงานวิจัยนี้จะทำการศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งที่มีการเปิดเผยไว้ในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1) และรายงานเพื่อความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนฯ กลุ่มทรัพยากร และข้อสนเทศที่ได้จากงานวิจัยนี้ เป็นแนวทางให้หน่วยงานกำกับดูแล กำหนดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียน ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินธุรกิจเพื่อความยั่งยืน ด้วยการสื่อสารข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนต่อผู้มีส่วนได้เสียสาธารณะทุกฝ่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเฉพาะกลุ่มทรัพยากร ที่มีการแสดงข้อมูลรายงานประจำปี (56-1) ของผลการดำเนินงานประจำปี 2562 และหรือรายงานเพื่อความยั่งยืน จำนวน 56 บริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กระดาษทำการ โดยสร้างกระดาษทำการเป็นแบบตรวจรายการตามหัวข้อการประเมินเพื่อความยั่งยืนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งแบ่งออกเป็น 19 หมวดย่อย และ 42 รายการ ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ด้านเศรษฐกิจ หมวดที่ 1 – 8 จำนวน 23 รายการ ด้านที่ 2 ด้านสิ่งแวดล้อม หมวดที่ 9 -12 จำนวน 8 รายการ และด้านที่ 3 ด้านสังคม หมวดที่ 13 - 19 จำนวน 11 รายการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1) และหรือรายงานเพื่อความยั่งยืนประจำปี 2562 ของบริษัทจดทะเบียนฯ กลุ่มทรัพยากร

4. วิธีการศึกษาระดับการเปิดเผยข้อมูล

การศึกษานี้ได้นำเอาวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) มาใช้ในการวิเคราะห์และประเมินระดับการรายงานข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทตามแบบตรวจรายการตามหัวข้อการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อคำนวณดัชนีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากวิธีนี้จะลดและหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจจะเกิดจากความเห็นส่วนตัว (Abbott and Monsen, 1979) การวิจัยนี้ได้ใช้ดัชนีการรายงานข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social and Environmental Reporting Index: SER Index) ตามกรอบการจัดทำรายงานของ GRI ฉบับที่ 3.1 เป็นตัวแทนของดัชนีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งวิธีการคำนวณดัชนีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR Disclosure Index: CSRDI Index) ได้พัฒนามาจาก Bhattacharyya (2014), Rouf (2011) Gamerschlag et al. (2011), และ Mohd Ghazali (2007)

หลักเกณฑ์การให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูลคือ หากบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1) และหรือรายงานพัฒนาอย่างยั่งยืนประจำปี 2562 ตามรายการที่กำหนดไว้ในกระดาษทำการตามแบบตรวจรายการ บริษัทจะได้รับคะแนนเท่ากับ 1 ในทางตรงกันข้าม หากไม่มีการรายงานข้อมูลตามรายการที่กำหนดไว้บริษัทจะได้รับคะแนนเท่ากับ 0 เมื่อให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของแต่ละบริษัทแล้ว จะทำการคำนวณดัชนีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR Disclosure Index: CSRDI Index) ซึ่งอยู่ในรูปอัตราส่วนของคะแนนรวมที่แต่ละบริษัทได้รับจริงกับคะแนนรวมสูงสุดที่คาดว่าจะได้รับ ในงานวิจัยนี้บริษัทจะมีคะแนนรวมสูงสุดเท่ากับ 42

คะแนน พิจารณาตามรายการ 42 รายการในแบบตรวจรายการ และในทุกบริษัทคะแนนรวมสูงสุดจะมีค่าไม่เกิน 42 คะแนน โดยดัชนีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของแต่ละบริษัทสามารถคำนวณจากสูตรดังนี้

$$\text{CSRD Index} = \text{AS/TS}$$

โดยที่ $0 \leq \text{CSRD Index} \leq 1$

AS = คะแนนจริงที่แต่ละบริษัทได้รับ (Actual Scores)

TS = คะแนนรวมสูงสุดที่แต่ละบริษัทควรจะได้รับ (Total Scores)

เช่น บริษัท Z รายงานข้อมูลทั้งหมด 30 ข้อ จาก 42 ข้อ (AS = 3, TS = 42) ดังนั้น บริษัท A จะมีดัชนีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมคือ $30/42 = 0.71$ โดยมีระดับการรายงานข้อมูลเป็น 3 ระดับดังนี้

0.68-1.00 หมายถึง บริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับสูง

0.34-0.67 หมายถึง บริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับปานกลาง

0.00-0.33 หมายถึง บริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับต่ำ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตาราง 1 แสดงจำนวนร้อยละของบริษัท จำแนกตามระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม

ระดับการเปิดเผยข้อมูล ความรับผิดชอบต่อสังคม (ร้อยละ)	จำนวนบริษัทที่เปิดเผยข้อมูล ความถี่ (จำนวนบริษัท)	ร้อยละ (%)
0.68 - 1.00	27	48.21
0.34 - 0.67	28	50.00
0.00 - 0.33	1	1.79
รวม	56	100.00

จากตาราง 1 ผลการวิจัยพบว่า บริษัทจดทะเบียนฯ กลุ่มทรัพยากร จำนวน 56 บริษัท ส่วนใหญ่มีการรายงานข้อมูลอยู่ในระดับสูง (อยู่ในช่วงร้อยละ 0.68 – 1.00) จำนวน 27 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 48.21

ส่วนอีก 28 บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับกลาง (อยู่ในช่วงร้อยละ 0.34 – 0.67) คิดเป็นร้อยละ 50.00 และมีจำนวน 1 บริษัท ที่มีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับต่ำ (อยู่ในช่วงร้อยละ 0.00 – 0.33) คิดเป็นร้อยละ 50.00

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม จำแนกรายด้าน

การเปิดเผยข้อมูล ความรับผิดชอบต่อสังคม	ค่าต่ำสุด (Minimum)	ค่าสูงสุด (Maximum)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation)
ด้านเศรษฐกิจ	0.13	1.00	0.71	0.18
ด้านสิ่งแวดล้อม	0.00	1.00	0.47	0.28
ด้านสังคม	0.00	1.00	0.63	0.24
รวม	0.12	0.93	0.64	0.18

จากตาราง 2 พบว่าบริษัทที่จดทะเบียนฯ กลุ่มทรัพยากร มีระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งมีระดับการรายงานข้อมูลเฉลี่ยร้อยละ 71 (S.D.= 0.18) โดยมีระดับการรายงานข้อมูลอยู่ระหว่าง 0.13-1.00 รองลงมาคือด้านสังคม มีระดับการรายงานข้อมูลเฉลี่ยร้อยละ 63 (S.D.= 0.24) โดยมีระดับการรายงานข้อมูลอยู่ระหว่าง 0.00-1.00 และด้านสิ่งแวดล้อมระดับการรายงานข้อมูลเฉลี่ยร้อยละ 47 (S.D.= 0.28) โดยมีระดับการรายงานข้อมูลอยู่ระหว่าง 0.00-1.00

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษา: กลุ่มทรัพยากร พบว่า มีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการด้านเศรษฐกิจมากที่สุด รองลงมาคือด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมมีการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมน้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิรินาฏ นาคเลิศ และมัทนชัย สุทธิพันธุ์ (2559) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการต่อการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าหัวข้อที่มีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดคือ ค่าใช้จ่ายและการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อม และวิริยา จงรักษ์สัตย์ (2559) ได้ศึกษาระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 Index พบว่า หัวข้อที่มีการเปิดเผยน้อยที่สุดในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 56-1 ของบริษัทในกลุ่ม SET 100 Index คือหัวข้อด้าน

สิ่งแวดล้อม ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้บริษัทหันมาสนใจทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแล้วยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้นักลงทุนใช้ประกอบพิจารณาการลงทุน และเมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนมากขึ้นส่งผลให้ผลการดำเนินงานดีขึ้นตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาพบว่าบริษัทจดทะเบียนฯ มีการรายงานข้อมูลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมต่ำกว่าร้อยละ 50 ดังนั้นข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยนี้ เป็นแนวทางให้หน่วยงานกำกับดูแล (สำนักงาน ก.ล.ต.) ส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินธุรกิจเพื่อความยั่งยืน โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสื่อสารข้อมูลอันเป็นประโยชน์ของบริษัทจดทะเบียนฯ ต่อผู้มีส่วนได้เสียสาธารณะทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเปิดเผยรายงานเพื่อความยั่งยืนหรือทำการเปรียบเทียบในหลายปีที่ผ่านมาตั้งแต่เริ่มต้นที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีประกาศให้จัดทำรายงานเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มทรัพยากรมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่และมีบริษัทใดบ้างที่มีการเปลี่ยนแปลง

2. สำนักงาน ก.ล.ต. ได้ปรับเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลแบบแสดงรายงานข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1 One Report) โดยครอบคลุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การเคารพสิทธิมนุษยชน และการมีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นไป เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางและอำนวยความสะดวกให้บริษัทจดทะเบียน ในการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Environmental Social and Governance: ESG) ในการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสียสาธารณะทุกฝ่าย และหากบริษัทจดทะเบียนใดที่มีความพร้อมก่อนนี้ สามารถใช้แบบ 56-1 One Report สำหรับแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2563 เพื่อนำส่งในปี 2564 ได้ ดังนั้น งานวิจัยครั้งต่อไปควรสำรวจว่ามีบริษัทจดทะเบียนใดบ้างที่ใช้แบบ 56-1 One Report ก่อนการบังคับใช้ในปี 2565 และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้บริษัทจดทะเบียนฯ เปิดเผยข้อมูลด้าน ESG ในแบบ 56-1 One Report

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2563). *ข้อมูลรายบริษัท/หลักทรัพย์*. สืบค้น 30 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.set.or.th/set/commonslookup.do?language=th&country=TH>
- ทัศนีย์ กล้ามาก จอมใจ แซมเร และภุริทัต อินยา. (2561). การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในหมวดธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ*, 13(2), 63-76.
- นิตยา โยธางันท์, ศศิวิมล มีอำพล, และไพบุลย์ ผจงวงศ์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนกับผลการดำเนินงานของบริษัทในกลุ่ม ESG100. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว.*, 13(2): 12-26.
- ปทุมพร หิรัญสาส์. (2557). *การรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการใน 56-1: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์), สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เพชรพร เทพาคำ. (2563). การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่มีการดำเนินงานโดดเด่นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 6(2), 130-136.
- วิภา จงรักษ์สัตย์. (2559). การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการในประเทศไทย. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(15), 128-144.
- สภาวิชาชีพบัญชี. (2555). *ข่าวสารสภาวิชาชีพบัญชี*. สืบค้น 30 มิถุนายน 2560, จาก <http://www.fap.or.th/index.php?lay=show&ac=article&id=539623096&Ntype=30>
- สันนุติ เสลารัตน์ (2560) ความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 37(3). 125-142.
- สิรินทร์ ศรีมงคลพิทักษ์ และมนวิภา ผดุงสิทธิ์ (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลพนักงานตามความสนใจ. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 8(21), 41-57.
- สิรินาฏ นาคเลิศ และมัทนชัย สุทธิพันธุ์. (2559). อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการต่อการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 38(149), 1-37.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (2564). *แบบ 56-1 One Report*. สืบค้น 9 กันยายน 2564, จาก <https://www.sec.or.th/onereport>.
- อนันตชัย ยुरประถม (2559). *แนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรม: ทรัพยากร*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

Abbott, W. F., and Monsen, R. J. (1979). On the Measurement of Corporate Social Responsibility: Self-reported Disclosures as a Method of Measuring Corporate Social Involvement. *Academy of Management Journal*, 22(3), 501-515.

Bhattacharyya, A. (2014). Factors Associated with the Social and Environmental Reporting of Australian companies. *Australasian Accounting Business and Finance Journal*, 8(1), 25-50.

Gamerschlag, R., Moller, K. and Verbeeten, F. (2011). Determinants of Voluntary CSR Disclosure: Empirical Evidence from Germany. *Review of Managerial Science*, 5, 233-262.

Mohd Ghazali, N. A. (2007). Ownership Structure and Corporate Social Responsibility Disclosure: Some Malaysian evidence. *Corporate Governance*, 7(3), 251-266.

Rouf, Md. A. (2011). The Corporate Social Responsibility Disclosure: A study of Listed Companies in Bangladesh. *Business and Economics Research Journal*, 2(3), 19-32.